

gen. Svobodu pro ministerstvo národní obrany, prof. Nejedlého pro ministerstvo školství a osvěty, gen. Hasala pro dopravu a kpt. dr. Škvařila pro ministerstvo zdravotnictví.

Resortní ministerstva doporučujeme rozdělit takto:

Slováci by měli ministerstvo zemědělství, financí, ochrany práce a soc. péče, ministerstvo vnitřního obchodu. Češi by měli tato resortní ministerstva: soc. demokraté — ministerstvo průmyslu a ministerstvo výživy, národní socialisté — ministerstvo zahraničního obchodu a ministerstvo spravedlnosti, komunisté — ministerstvo vnitra a ministerstvo informací a lidovci — ministerstvo pošt.

(Zástupci jednotlivých skupin učinili na to prohlášení, že se o návrhu poradí a že své stanovisko přednesou na příští schůzi).²

AÚD KSC Praha. Fond 68, inv. j. 8. Orig.

[135]

1945, 27. březen. Moskva. — Zázpis o jednání české a slovenské delegace o složení nové československé vlády.

Předsedal: J. David.

David konstatuje, že na pořadu jsou dva body, a to jednak dokončení jednání o programu vlády a za druhé diskuse o politickém složení nové vlády.

Hála: čte prohlášení delegace lidové strany: „Pokud jde o kapitolu šestou souhlasíme s navrženým textem, při čemž jsou nám směrodatná vysvětlení se slovenské strany, že se tím v meritu nijak nepředbívá konečná dohoda Čechů se Slováky až bude osvobozena celá Československá republika.“

David konstatuje, že tím je dosaženo dohody mezi všemi účastníky porady o programu nové

² Ihned po skončení schůze oznámil dr. Stránský dr. H. Ripkovi do Londýna stav jednání a návrhy komunistů. Telegrafoval mimo jiné: „Ve věci Fierlingera naše stanovisko dosud nezměněno, ale pochybuji, že je uhájíme, zjistíme-li, že by president nakonec ustoupil. Ježto komunisté na Fierlingerově premii budou asi trvat, jeví se jako druhá alternativa jenom jiný soc. demokrat, konkrétně Laušman, a to buď i naše rozpaky. Zítřka nás přijme president a zjistíme, jak daleko můžeme jít.“

Jednání o vládním programu skončeno až na pasu o Slovensku, kde jen my a Hála se zdráháme přijmout závazek vlády, že bude působit, aby se na Slovensku po vzoru SNR konstituoval na trvalo orgán vládní a zákonodárný, neboť Slováci, komunisté a po slabém odporu i soc. dem. na takovém závazku trvají, i když vyhrazují kompetenční rozdělení mezi slovenskou vládou a vládou ústřední pozdější dohodě s Čechy. Také zde si zítřka zjistíme nosnost našeho stanoviska.

Majer je při nejlepší vůli zcela bezmocný, protože jeho spoludelegáti Fierlinger, Laušman-Pacák-Bečko se pod nátlakem vyřadil sám — podřizují se každému pokynu komunistů.“ (VHA Praha, f. SSSR, Čs. voj. mise, 3/3/2/b.)

Představitelé československých socialistů v Londýně sledovali přirozeně s napětím průběh jednání v Moskvě, o němž byli denně informováni hlavně dr. Stránským. Směrnicemi, zasílanými zástupcům československých socialistů v Moskvě se snažili ovlivňovat průběh jednání, přirozeně ve snaze zachovat co nejvíce pozic české buržoazii. Tak v depeši, která byla odeslána 29. 3. 1945 a nemohla již mít přirozeně na jednání vliv, píše:

„Děkujeme za zprávu a zejména za to, že se dále vytrvale snažíte hájit naše stanovisko. Stále se domníváme, že by bylo lépe, aby min. předsedou byl Gottwald než Fierlinger. Do poslední chvíle ve věci slovenské hajte naše stanovisko proti dualismu. Trvejte zásadně na tom, že bez hlasu zástupců domova z českých zemí nikdo není oprávněn rozhodovat o příští struktuře státu. Musí-li být náměstci v některých resortech, ať jsou členy vlády. Postrádáme společného min. financí a dopravy. Nemělo by se ve vládě a předsednictvu zapomínat na část zemědělců z českých zemí.“

Fürth, Klecanda, Kleinberg, Maxa, Ripka, Slávik, Smetánka.“ (VHA Praha. Čs. voj. mise v SSSR, kart. 3, inv. j. 3.)

vlády a vyzval Kopeckého, aby celý návrh programu přečetl se všemi navrženými doplňky a změnami.

Kopecký přečítá návrh programu se změnami, jak byly vepsány redakční komisí. Žádá, aby přítomní učinili ještě poznámky, které by si přáli ke konečnému textu.

Po přečtení se přihlásili ke slovu:

Drtina: upozorňuje, že na prvé straně, odstavec druhý, jsme žádali změnu formulace, že „nová vláda je vládou široké Národní fronty“ a navrhuje, aby bylo řečeno „nová vláda chce být vládou široké Národní fronty“.

(Po krátké výměně názorů bylo usneseno, že v konečném textu bude řečeno: „Nová vláda má být vládou široké Národní fronty“.)

Styk: žádá, aby v programu vlády bylo ještě uvedeno, že Slováci budou zastoupeni v centrálních úřadech i co do počtů i co do hodnotí uměrně svému počtu.

Srobár: žádá, aby byla učiněna zmínka o slovenském povstání.

Majer: doporučuje, aby byl vložen zvláštní odstavec, že vláda považuje slovenské povstání za historicky významné.

Gottwald: poznamenává, že to bude ve vládním prohlášení.

Srobár: s tím projevuje souhlas.

(Byl přijat návrh, aby pasus o tomto do vládního prohlášení sestavil Novomeský.)

(K textu kapitoly sedmé, který dosud nebyl shodnut, bylo usneseno, aby předsedové jednotlivých politických skupin rozhodli konečnou formulaci po poradě s prezidentem republiky.)

Debata o politickém složení nové vlády.

David čte prohlášení národních socialistů: „Českoslovenští národní socialisté se domnívají, že politické složení nové vlády co do politické i osobní (povahy), má být založeno především na rovnocennosti všech složek, které vládu tvoří. Tomuto požadavku návrh nevyhovuje, neboť neodpovídá této rovnocennosti. Nepovažujeme také za spravedlivé, že národní socialisté nemají mít žádný z klíčových resortů, t. j. ani ministerstvo zahraničí ani národní obrany ani vnitra ani finance ani informace ani zemědělství.¹ Navrhujeme proto, aby předsedové porad Bloku spolu se zástupcem strany lidové a se dvěma zástupci Slovenské Národní Rady návrh přezkoumali a vypracovali návrh nový.“

Tímto svým návrhem sledujeme, abychom se vyhnuli nějaké široké debatě o těchto otázkách v plénu.

Slánský: soudí, že věc má být projednána v plénu.

Husák: soudí, že o národním složení má být jednáno v plénu. O rozdělení mezi strany nechť se jedná v presidiu.

Stránský: konstatuje, že národní socialisté nechtějí věc detailovat, ale cítí povinnost, aby Slováci měli spravedlivé zastoupení všude, od vlády až po úřady dolů, a to po všech stránkách. Jaká hlediska mají být uplatněna, to považujeme za věc, která se ukáže, až když se to konkrétně dělá.

Husák: Slovo spravedlivé se dá vykládat různým způsobem. Chceme mít postaveno na jisto, že to zastoupení je tu nesporné, že máme mít dva místopředsedy, čtyři ministry a tři státní

¹ V úředním záznamu depeše č. 7 z 27. 3. 1945 — určeno pro ministra Ripku — sděloval vyslanec Smutný mimo jiné, že komunisté navrhli vytvořit předsednictvo vlády. „Komunisté sami navrhli Šrámka, Gottwalda, Srobára, Širokého, Davida. Ministerstvo zahraničních věcí — Masaryk, školství — Nejedlý, doprava — Nižborský (bylo to krycí jméno generála Hasala — pozn. editorů), zdravotnictví — Škvařil, ministerstvo národní obrany — Svoboda, jako nepolitické členové. Do vlády navrhují celkem 3 komunisty, 3 národní socialisty, 3 sociální demokraty, 2 lidovce a 6 Slováků z SNR. Kromě toho v ministerstvech: zahraničních věcí, národní obrany a zahraničního obchodu po jednom zástupci Slováků. P. mín. Ripku navrhují na zahraniční obchod, jinak další osoby nenavrhli. O vše bude teprve boj. Toto je jen návrh jedné strany“. (AÚD KSČ Praha, f. 38, inv. j. 70, str. 114—115).

tajemníky. Protože v kuloárech toto usnesení bylo napadeno,² žádám, aby to bylo usneseno zde.

Z dvacetidvou ministrů dostanou Slováci šest. Tedy více než jednu čtvrtinu a méně než jednu třetinu. U nás byly nálady jiné. Jsem toho názoru, že by vláda měla ukázat dobrou tvář tím, že by bylo Slováků více. Jsem toho názoru, že je to málo. Ti tři státní tajemníci budou více méně druhým nebo pátým kolem. I když se počítá z 25 devět, je to málo. Na druhé straně jsme slyšeli, že se říká, že to, co Slováci chtějí, je přehnané, že se stali velkými pány a podobně. Myslím, že by vláda měla demonstrativně ukázat svůj postoj k Slovákům. Šest plus tři je podle našeho názoru nejmenší možná hranice.

Fierlinger: Ta instituce státních tajemníků je quasi neutrální. Čech je ministr a Slovák ho zastupuje, ale bude to i naopak.

Husák: To „naopak“ je úplně teoretické.

Fierlinger: My jsme měli zkušenost z minula s personální politikou. Namítalo se, že Slováci neměli dost kvalifikovaných odborníků. Politika, to je věc taktu. Slováci tam nebyli v rozhodujícím postavení, právě proto musíme hledět, aby tam nyní byli.

Stránský: poukazuje na to, že jestli zastoupení Slováků ve vládě je neúměrně větší, že by mohlo jít jen na úkor spravedlivého rozdělení křesel mezi jiné složky.

Gottwald: Souhlasíme s návrhem potud, aby politické složení vlády, pokud se týká české částky, bylo přeneseno do čtyřky, ale žádáme, abychom otázku slovenské části projednali v plénu.

Stránský: Nechte už jednou šestku ať začne fungovat.

Gottwald: Slovenská část vlády by mohla být už tady dohodnuta.

Majer: Co říká dr. Husák ohledně funkcí státních tajemníků, myslím, že by bylo těžkou chybou, kdyby se tyto funkce měly hodnotit už předem jako méněcenné. Mohou být stejně významné jako funkce ministrů. Ve vládě je státní tajemník přece rovnocenný a v administrativě může být velmi významný. Bude to otázka praxe. Měli bychom to posuzovat společně a neměli bychom je rozdělovat. Nejlepším řešením by podle mně bylo dáti v té první vládě Slovákům co nejvíce. Ale nemyslím, že to máme začít tak, že bychom to oddělovali. My jsme uvítali základnu programovou i strukturu vlády a doufáme, že Slováci uvítají naše změny.

Husák: My nechceme státní tajemníky podceňovat, ale myslíš-li to upřímně, řekněme, ať jsou dva Češi ministři a dva Slováci státní tajemníci a v jednom případě obráceně. Státní tajemník bude rovnocenným, když se to bude střídat. Slováci tu nevystupují jako partaje, ale jako celek. Delegáti budou navrženi za Slovenskou Národní Radu a ne za partaje. Proto tuto věc nemůžeme projednat v šestce, můžeme tam být jen jako pozorovatelé.

Hála: je toho názoru, že je to tak důležité, aby se to projednalo v tom komitétu a potom se to teprve projedná v plénu.

Gottwald: Má druhý návrh, aby se v plénu alespoň stanovil početní poměr.

Ursíny: Proč bychom nemohli tu otázku týkající se Slovenska projednat tu?

Husák: trvá na svém požadavku.

Stránský: Nás k našemu návrhu vede technická úvaha. Je tu spleť otázek, které nejsou jen otázkou Slovenska. Není to jen otázka počtu, ale i rozdělení resortů. To je tak komplikované, že se to nehodí do tak širokého kruhu. Také se nikdy otázky tak subtilní neprojednávají v takovém velkém shromáždění. Vždyť je to typická otázka právě pro politický kabinet, pro jakou si děláme předsednictvo vlády.

Styk: Má býti počet zvětšen nebo zmenšen? Mám vážnou obavu, že se to bude dělat zase jen podle počtu mandátů.

Stránský: To nám řekne komise.

Styk: Když to navrhuje, musíte už mít představu.

² Ve výše citované depeši se o tom hovoří: „President Beneš nechává jednání o osobních věcech zatím stranám, ale prohlásil, že Slováci nemohou více míst dostat než 7“. (AÚD KSČ Praha, f. 38, inv. j. 70, str. 114–115).

Stránský: Nemám.

Styk: Mám dojem, že se nám Slovákům má vzít jeden resort. Když ano, tedy to projednejme zde. Kdybyste vy byli takoví kavalíři jako my v minulosti, měli byste nám dát vládu na pět roků, ve které by každá česká strana měla jen po jednom ministru, abyste nahradili to, co jsme utrpěli v minulosti.

Šrobár: V první vládě československé byl jen Štefánik a Šrobár. V Ženevě se dohodli na třech ministrech a pak nám toho jednoho [odškriepili].

Gottwald: Otázka počtu je první. Druhá je otázka resortů a třetí je otázka osobní. Když Slováci budou souhlasit s dalším řešením v komisi, dobře. Ale nechtě Slováci říkají, co tomu říkají.

Šrobár: My jsme spokojeni s tím, co je v návrhu. Jen chceme, co myslíte vy tři (ukazuje na národní socialisty, sociální demokraty a katolíky.)

Fierlinger: Pokud jde o nás, my jsme se nechtěli dotýkat otázky zastoupení Slováků co do počtu. My jsme srozuměni.

Dršina: Chceme, aby byla dbána zásada rovnocennosti. Záleží na tom, jak se to provede, záleží také, o jaký resort se bude jednat. Konkrétně jak je to v návrhu komunistické strany, nevíme, zda mohou být naše požadavky uspokojeny. Souhlasíme, že by tato vláda měla vyjádřit svou nejlepší vůli vůči Slovákům. A to buď počtem nebo zvlášť významným způsobem, případně předsednictvím nebo podobně.

Ursíny: Návrh komunistů je stanovisko reálné a správné. Odpusťte, budu mluvit jasnou řečí. Vidím, že je tu nespokojenost a že se chce něco dostat na konto Slováků. Jak je to možné? Nechceme podobných politických handlovaček.

Fierlinger zdůrazňuje, že čím větší zastoupení budou mít Slováci, tím lépe pro jednotu státu.

Hála: souhlasím s návrhem a protože v českém sektoru jsme o tom ještě nemluvili, jsem toho názoru, abychom to v českém sektoru ještě projednali.

Gottwald: Projednat to musíme, tak to řekněme tady. Mezi národy čachrovat se nemá, tedy myslím, aby se obě skupiny vyslovily tady.

Stránský: Nechci nic přidávat k návrhu svému, který je totiž i návrhem sociálních demokratů a lidovců. To není čachrování, to je jednání o složení vlády, velmi vítám ochoty Slováků, že souhlasí zúčastnit se jednání jako pozorovatelé a poradci.

Gottwald: Jednejme tady.

Stránský: My tu nejsme tretováni jako rovnocenná složka. Opakuji, že se tak subtilní věci neprojednávají v tak širokém okruhu. Konstatuji, že otázka se netočí kolem ministerských křesel, nýbrž jde o to, jaký reflex vykonává na český sektor.

Novomeský: Teď již tomu rozumím. Žádám, abyste neráčil naši slovenskou účast posuzovat podle partajních hledisek. My při těch tajemnicích nebereme žádná hlediska „naše partaj — vaše partaj“. Nemůžeme tu slevit ve prospěch partajních dohodování. Páni se mohou sejít kdy chtějí, naši zástupci tam přijdou. Takhle tady pol hodiny frfněme.

Gottwald: Tak prosím, předsednictvo bloku, plus zástupce lidové strany, plus dva Slováci jako pozorovatelé se odeberou vedle a učiníme přestávku v jednání plena.

Přestávka v jednání, zatím co se radí takto sestavená komise:

Do plena se později vrátil Gottwald, který učinil toto předběžné sdělení:

Komise přišla jednomyslně k názoru, že na navrhovaném počtu slovenských ministrů nemá být nic měněno, při čemž otázka resortů zůstává otevřena.³

Jednání odročeno na zítřek.

AÚD KSC Praha. Fond 68, inv. j. 8. Orig.

³ Zůstalo při původním návrhu KSC: Češi měli mít 16 členů vlády a SNR 9.